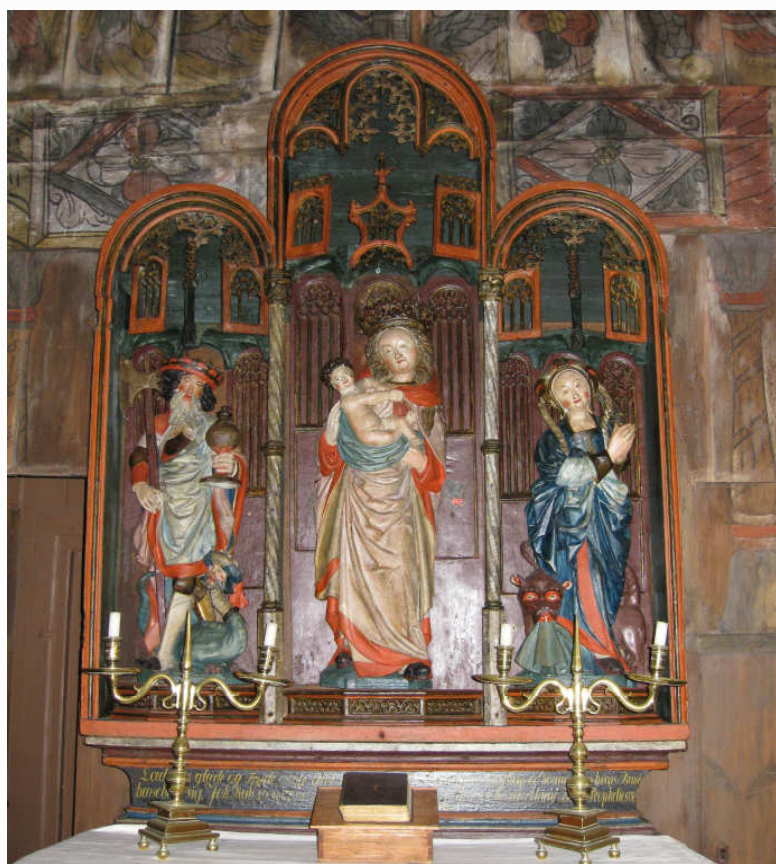

NIKU Oppdragsrapport 128/2009

Grip stavkirke. Alterskap, alterduk, antependium og andre interiørdetaljer. Tilstand 2009

Tone Olstad

Innhold

1 Innledning.....	3
2 Alterskapet. Kontroll av tilstand etter tilbakelevering i 2003	3
2.1 Stripet borebille.....	5
3 Alterduk og antependium.....	5
4 Kirkeinteriøret.....	7
5 Våpenhuset.....	7

1 Innledning

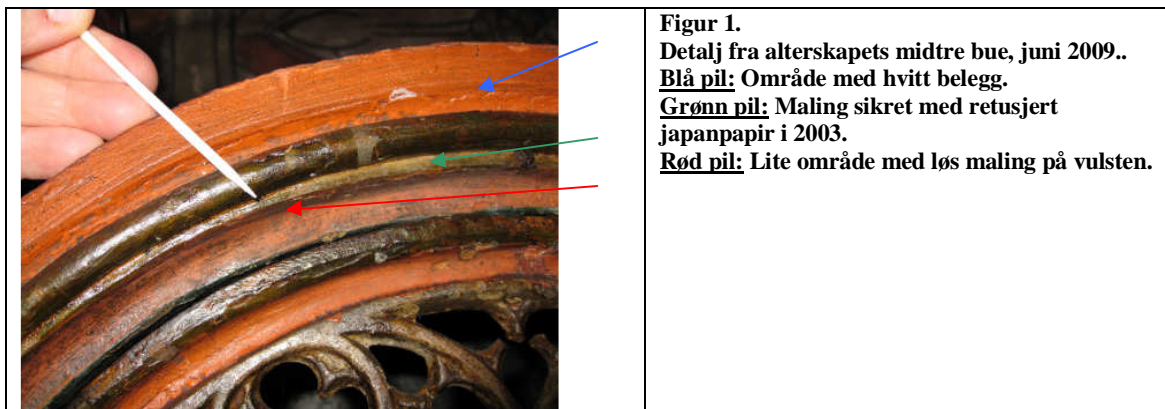
Grip stavkirke ligger på øya Grip utenfor Kristiansund. Kirka er panelt og rød malt utvendig og med limfargedekor på alle veggflater i interiøret. Kirka er oppvarmet og brukes bare om sommeren, ettersom øya ikke lenger er bebodd hele året. Arkitekt og forsker Ola Storsletten (NIKU) daterer, etter nye undersøkelser Grip kirke til 1600-tallet. Et er en datering til 1621 fra en tverrbjelke i kirka¹. Dette har man tidligere ment varen datering av ombygging av den nåværende kirka. I 1860-70 gjennomgikk kirka store forandringer og fremsto etter ombygging som en lys, tilnærmet, ny-gotisk kirke både i interiør og eksteriør. I 1932-33 ble kirka restaurert til det utseende den har i dag.

Alterskapet som står på alteret ble produsert i Nederland tidlig på 1500-tallet (Olstad 2003). Dette ble behandlet ved NIKU i perioden 2001 – 2003, og levert tilbake til kirka i 2003.

2 Alterskapet. Kontroll av tilstand

Alterskapets tilstand er kontrollert i 2006, 2007 og 2009. Alterskapets tilstand er god. Det er i 2009 ingen påfallende store endringer, selv om noen svært få, små områder med løs maling er funnet. De områdene med bom i malingen, som i 2003 ble sikret med retusjert japanpapir er uendret. Papiret sitter godt fast og retusjene er ikke endret. Det er moderate mengder med støv og spindellev på alterskapet.

På noen få små steder i tilknytning til tidligere skader i malingfilmen, er det et hvitt belegg på malingfilmen. Dette ser ut som nedmattet voks, eller rester av lim hvor brytningsindeksen er endret. Det er høyst sannsynlig ikke lim fra behandlingen på NIKU i perioden 2001- 2003, ettersom det ligger på meget få steder i forholdet til den omfattende festingen av løs maling som ble foretatt.

Figur 1.
Detalj fra alterskapets midtre bue, juni 2009..
Blå pil: Område med hvitt belegg.
Grønn pil: Maling sikret med retusjert japanpapir i 2003.
Rød pil: Lite område med løs maling på vulsten.

¹ Storsletten, O. 2007. ”Anno 1621 bleff denne kircke bygd”. En undersøkelse av Grip stavkirke. NIKU Rapport Bygning og omgivelser. Upublisert rapport 15/2007.

Områder med løs maling er markert på figur 2.

Figur 2. Løs maling på alterskapet juni 2009. Gule og grønne markeringer tilhører observasjoner gjort i henholdsvis i 2006 og 2007.

Forklarende tekst til figur 2

Den løse malingen er markert med piler og nummer. De som ikke er festet med LMC² er vurdert til at oppskallingen er å liten at den ikke vil løsne.

1. Løs maling langs kanten. Ikke festet.
2. Bom i malingen. Trolig ikke endret etter at det ble behandlet hos NIKU. Området med bom i malingen er sikret ved siste behandling hos NIKU med japanpapir.
3. Bom på sideveggen, i den blå malingen.
4. Saltutslag på messingskrue.
5. Blanching i overflaten. Kun som usammenhengende linjer. Ikke skjemmende ved vanlig lys.
6. Som 5.
7. Løs maling nede på kjolen. Festet med LMC 2009.
8. Løs maling. Lite område.
9. Løs maling. Lite område.
10. Løs maling. Lite område.
11. Løs maling. Lite område.
12. Løs maling. Festet med LMC 2009.
13. Løs maling. Festet med LMC 2009.
14. Avskalling i kanten av skjøten. Tilsynelatende ikke løs maling rundt. Festet med LMC 2009.

Se vedlegg 1. Detaljer, løs maling.

2. 1 *Stripet borebille*

På sokkelen til den midtre skulpturen ble det funnet to døde insekter. Dette kan være stripet borebille *Anobium punctatum*³. Stripet borebille er observert andre steder i kirken i 2007. Det var ingen nye synlige spor etter insekter på alterskapet. Vi observerte ikke baksiden og tok ingen elementer ut av skapet.

3 Alterduk og antependium

Alterduk og antependium fra 1755 bør vurderes av tekstilkonservator. Det er uansett behov for at alterets tekstiler tildekkes med to hvite laken eller annen hvit, vasket bomullstekstil når kirken ikke er i bruk. Tekstilen skal dekke hele antependiet.

Det ville dessuten være en fordel om det ble lagt en hvit, vasket bomullsduk oppå alterduken. Den skal være like stor som bordflaten og skal ligge der permanent for å beskytte den hvite alterduken.

² Lascaux medium for consolidation.

http://talasonline.com/photos/instructions/Lascaux_medium_consolidation.pdf

³ http://www.nhm.uio.no/zoomus/minste_husdyr/arter/stripet_borebille.html

Stripet borebille er 2.5-4.5 mm lang og brun av farve. Forbrystets ryggside har en V-formet opphøyning og dekkvingene har langsløpende rader med punkter. Larven kan bli 5-7 med mer lang, er krumbøyd og hvitaktig, med gult hode og tre par korte ben. Stripet borebille tilhører familien borebiller, Anobiidae, og den har mange norske navn, f.eks. mit, mott, mår, veggsmed og dødnineur. Stripet borebille er utbredt over det meste av landet nord til Troms. Den er meget vanlig i de ytre kyststrøk på Vestlandet og nordover. I landsdeler med milde vintre kan billen greie seg utendørs i dødt treverk.

Figur 3. Antependium, alterduk og bedeskammel. Det er veldig bra at det er lagt en bomullstekstil mellom alteret og antependiet.

Figur 4.

7- tallet på antependiet er allerede tapt. Også resten av antependiet kan gå tapt om man ikke snart gjør noe for å bevare denne teksten. Eventuelle tiltak bør vurderes av tekstilkonservator.

4 Kirkeinteriøret

Det vises til tidligere rapporter fra NIKU hvor det gis råd om behandling av bedeskammel, benker, alterring og gulv⁴. Se også:

Olstad, T. & Wedvik, B. 2007. NIKU rapport Kunst og inventar – 40/2007. Grip stavkirke. Konserveringsarbeider i 2007. Se særlig oversikten i vedlegg 1: REFERAT FRA Møte RA NIKU 11.05.07 kl1300 - 1500 hos Riksantikvaren. A 336 Grip stavkirke. Avsluttende behandling av interiør i kirken

5 Våpenhuset

Våpenhuset er malt etter 2007. Anvisninger for oppmaling er fulgt og malearbeidet er pent utført.

Oslo, 21.6.2009

Tone Olstad

Litt:

Olstad, T.M. 2003. Alterskapet i Grip stavkirke. Et 1700-talls alterskap fra middelalderen. Konservering 2001-2003. NIKU rapport 5.

⁴ Se : Olstad, T. & Wedvik, B. 2007. NIKU rapport Kunst og inventar – 40/2007. Grip stavkirke. Konserveringsarbeider i 2007. Vedlegg 2 har en oversikt over aktuelle rapporter.

Vedlegg 1. Detaljer, løs maling observert i 2009

		
Figur 2 i rapporten: Punkt 1	Figur 2 i rapporten: Punkt 2	Figur 2 i rapporten: Punkt 3
		
Figur 2 i rapporten: Punkt 4	Figur 2 i rapporten: Punkt 7	Figur 2 i rapporten: Punkt 8
		
Figur 2 i rapporten: Punkt 8(2)	Figur 2 i rapporten: Punkt 9	Figur 2 i rapporten: Punkt 10
		
Figur 2 i rapporten: Punkt 11	Figur 2 i rapporten: Punkt 12	Figur 2 i rapporten: Punkt 13